

НАШОГО ЦВІТУ – ПО ВСЬОМУ СВІТУ...

Неспокійні нині часи в Україні. Кожного дня ми з острахом слухаємо новини. Чекаємо, що незабаром все зміниться на краще. Радіємо, що на Поліссі де-що надійніше, ніж на інших територіях нашої держави. Але там, за тисячі кілометрів, живе чимало наших земляків.

У думках я лину в ті часи, коли зарічненський край повнився розлукою родин, коли цілі ешелони поліщуків формували для переселення на інші території. Листаю свої записи із Державного архіву Рівненської області...

1947 – 1948 роки. Ціла тека документів розповідає про виселення куркулів з нашого району. По всіх сільрадах було проведено спеціальні збори й визначено куркульські господарства. Борове, Острівськ, Задовже, Привітівка, Новорічиця, Морочне, Локниця, Омит, Нобель - звідти було виселено чимало людей. Розповім, наприклад, за що постраждав житель села Острівськ (з етичних міркувань прізвище не вказую). Він мав дружину, дочку, сина, трьох онуків. Володів 20 га землі, 4 га пасовищ, 0,5 га городу, 0,5 га лісу. У господарство прилбав молотарку, вівл-

Нобель, колгоспу імені 30-річчя ВЛКСМ, у кількості 148 сімей, із загальною кількістю 590 чоловік, у тому числі 249 працездатних, маючи дуже погану землю, усім колгоспом виявили бажання переселитися в інші області України, де є хороша земля.

Такі ж заяви надійшли і від працівників колгоспу імені Хрущова, села Острівськ, де нараховується 79 дворів (населення 204 чоловік, серед яких - 145 працездатних) та колгоспу «Більшовик», села Неньковичі, де 97 дворів (населення 420 чоловік, працездатних 291)».

В архіві Рівного зберігаються також списки зарічненських колгоспників та одноосібників, які були переселені в Херсонську область. Записані вони по ешелонах, як доставлялися до пункту призначення. Знаходила я там прізвища жителів Муравина, Зарічного, Перекалля, Прикладник, інших сіл. А згодом до рук потрапив інший цікавий документ, де названі

шені були залишати свої домівки в голодні післявоєнні роки, коли держава оголосила про школи фабрично-заводського учнівства (ФЗО). Діяли вони на базі промислових підприємств і готували робітників масових професій для будівництва, вугільної, гірничої,

Переселення

рідного села. Повернулись ті, у кого в Бродниці полишився хтось із рідні, й можна було знайти собі тимчасове пристанище під дахом родичів. Адже розібрані хати, хліви та реманент, які відправляли на

металургійної промисловості. Туди приймалися юнаки 16 – 18 років, з будь-якою освітою, і були учні ФЗО на повному державному утриманні. Молодь на таке навчання направлялася в порядку мобілізації.

дарство придоав молотарку, віялку, лісопильний завод, тримав корову. І працювали там 19 постійних працівників та до 50 - сезонних.

22 вересня 1949 року – 2 січня 1950 року. У цей період було сформовано списки колгоспників району по переселенню на цілинні землі Казахстану. В архівних документах наводиться число переселенців: Зарічне, Сенчиці, Нобель, Кухче, Неньковичі – 6, Муравин, Вовчиці – 5, Морочне – 9, Локниця, Кутин, Кухітська Воля, Борове, Омит, Річиця, Дубрівськ – 10. Названо й місця переселення. 55 чоловік оселилося в Банк-Аульському районі, Павлодарської області, 30 – в Акмолінській області, по 10 – у Хабаровському краї та в Кіровоградській області.

3 травня 1949 року. З інформації голови Рівненського облвиконкому П.Васильківського голові Президії Верховної Ради УРСР М. Гречусі про хутірські поселення: «Подаємо дані про надлишок робочої сили в поліських районах області. У цих районах погані піщані й заболочені землі, населення живе дуже бідно, і багато селян виявили бажання переселитися в інші райони, де є хороша земля.

У розмові із селянами виявлено такі заяви селян. Колгоспники села

імена тих, хто повернувся додому. Наприклад, приїхав згодом у Новорічицю переселенець Пінчук Никонор, у Кухітську Волю – переселенець Черевко Юхим. А тодішній місцевій владі пропонується провести роз'яснювальну роботу, щоб вони та інші переселенці повернулися назад, бо отримали там будівлі, мали вже власну худобу.

Березень 1950 – травень 1952 року. У кілька етапів пройшло переселення мешканців села Бродниця в Ростовську область. Поліщуки стали жителями хуторів Потапов, Грачики, станиць Лагутніки та Романовська. На Дон вивезені весь колгоспний інвентар, худоба, розібрані й перевезені в донські степи приміщення сільради, колгоспної контори, хати та хліви переселенців. Райвиконкомом було прийняте рішення про повне переселення жителів села на Ростовщину. Однак двадцять сімей запротестували й відмовились переїздити на чужину. Від насильного переселення їх порятувало втручання в цю справу високопосадовців із Москви. Ще через два роки частина переселенців, котра не зуміла прижитись на чужині, повернулася назад до

Дон залізницею, поїсла бозна де. Тож, переселенці, по суті, залишились ні з чим. Вже вкотре люди musiли все починати спочатку.

29 лютого 1955 року. Із рішення виконкому Заріченської райради «Про затвердження списків колгоспників на переселення в Кіровоградську область». І знову перелік сімей із Річиці, Борового, Зарічного, Кухча, Ненькович, Перекалля... Із великим жалем читала слова державної директиви, де вказувалося, що наш район підкарантинний і багато різної продукції вивозити звідси не дозволяється. Зокрема, переселенцям не рекомендували брати домашню картоплю, цибулю, коренеплоди, навіть кімнатні квіти не дозволялося везти із собою.

Звісно, це лише частинка задокументованого переселення, але й ці факти досить красномовні. Під час своїх краєзнавчих експедицій у село Комори знайшла цікаві фотографії про переселення жителів цього села до Миколаївської області. Тут зафіксовані щемливі хвилини прощання переселенців-коморян з односельцями.

Наші на Донбасі. Десятки юнаків та дівчат із кожного села зму-

Така доля спіткала й багатьох моїх односельців (серед них був і мій татусь): біля десятка новосільських юнаків та одна дівчина теж відправилися в школу ФЗО, щоб здобути одну з гірничих професій: забійника, прохідника, кріпильника. Після 6-ти місячного навчання всі вони почали працювати на шахті №32, міста Сніжне, Донецької області. Дехто назавжди залишився там, на Донбасі, інші повернулися додому. Донині підтримують родичі зв'язки з Філончуком Григорієм Романовичем, який спочатку працював прохідником у забої, а потім став бригадиром. Одружився на медсестрі, отримав квартиру, виховував двійку дітей і навки зріднився із Донеччиною. Має там багато друзів, вірних кумів. А його сестра, Ганна Романівна, лише 2 роки відпрацювала на шахті: вивозила вугілля на поверхню. Заробивши трохи грошей, повернулася в рідне село.

Ось так поступово зменшувалася чисельність жителів району. Наші земляки шукали кращої долі в далеких землях. Десь там, далеко від Полісся, навіть за межами України, у нас є брати і сестри, яких ми ніколи не бачили...

Валентина Тумаш